

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

PSSS Novi Pazar **BILTEN**

POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

BILTEN BROJ 78 - MART 2016 - BESPLATAN PRIMERAK

STRANA 5

POPLAVE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

DOBROBIT GOVEDA

STRANA 6

PRINOS I SASTAV MLEKA

STRANA 3

ORGANSKA
PROIZVODNJA U
VOĆARSTVU

STRANA 2

SLAME I
USHRANI
DOMAĆIH
ŽIVOTINJA

STRANA 4

STARTNO
PROLEĆNO
PRSKANJE VOĆA

STRANA 7

PREGLED
CENA
SA PIJACE

STRANA 8

DIPL.ING. SILVIA HODŽIĆ

ORGANSKA PROIZVODNJA U VOĆARSTVU

Organska poljoprivreda znači da želite da radite u skladu sa prirodom, a ne želja da je treba pobediti. Postoji mnogo razloga zašto se treba baviti organskom proizvodnjom, jer ovaj način proizvodnje štiti buduće generacije, ne dozvoljava hemikalijama da uđu u lanac ishrane, štiti zdravlje proizvođača, pomaže malim farmama, podržava ekonomiju, štiti kvalitet vode, smanjuje eroziju zemljišta, štedi energiju, hrana ima bolji ukus...

Da bi se zasnovala voćarska organska poljoprivredna proizvodnja, teren na kome se podiže voćnjak mora biti prostorno izolovan od mogućih izvora zagađenja kao što su stočarske farme i prerađivački kapaciteti, zatim je neophodno obezbediti odgovarajući kvalitet vode za navodnjavanje i osposobljenost stručnjaka i proizvođača za organsku poljoprivredu. Ovaj vid proizvodnje sa zasniva na rotaciji kultura, biljnim ostacima, i dodavanje kompostirane ili nekompostirane organske materije, đubrivima životinjskog porekla, leguminozama, zelenišnim đubrenjem, otpadnim materijalima iz animalne proizvodnje, mehaničkoj obradi, usitnjenim praškastim stenama, biološkim pesticidima. Podrazumeva se maksimalno korišćenje obnovljivih izvora energije, održavanje genetske

raznovrsnosti agro i ekosistema i zaštite životne sredine. Proizvođač organskih proizvoda je dužan da se pridržava propisanih uslova za organsku proizvodnju, dok ovlašćena kontrolna organizacija (sa kojom proizvođač zaključuje ugovor) utvrđuje da li je proizvod proizveden u skladu sa zakonom i pratećim propisima, i kao potvrdu kome izdaje sertifikat.

Svi oni proizvođači koji žele da se bave organskom proizvodnjom ili nešto više da saznaju o organskoj proizvodnji trebali bi pre svega da se upoznaju sa Zakonom o organskoj proizvodnji i Pravilnikom o kontroli i sertifikaciji u organskoj proizvodnji i metodama organske proizvodnje. Sledeći korak je prijava parcela za organsku proizvodnju sertifikacionoj kući, koja se može poslati na više adresa kako bi izabrali najpovoljniju sertifikacionu kuću. Naime, sertifikaciona kuća će Vam poslati odgovor i ponudu za sertifikaciju. Potom sledi sklapanje ugovora sa sertifikacionom kućom i njihova prva kontrola. Savet je da se ugovor potpiše i prva kontrola obavi pre ubiranja proizvoda u tekućoj godini kako se ne bi gubila 1 godina konverzije, ako se radi o već postojećoj konvencionalnoj proizvodnji. Ovo se pre svega odnosi na višegodišnje zasade. Period konverzije počinje od dana zaključenja ugovora sa sertifikacionom kućom od kada počinju da se primenjuju metode organske biljne proizvodnje. Konverzija je ustvari period prilagođavanja i prelaska parcela i proizvođača iz konvencionalne proizvodnje u organsku. Konverzija za ratarske kulture traje 2, a za voćarske 3 godine, ukoliko kontrolor sertifikacione kuće ne odredi drugačije. Zakon, pravilnik, spisak akreditovanih sertifikacionih kuća, uredbe o podsticajima za organsku proizvodnju, i druge informacije mogu se naći na sajtu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine.

DIPL. ING. STOČARSTVA ZUMRETA TRTOVAC

PRINOS I SASTAV MLEKA

Prinos i sastav mleka kod krava zavisi od različitih faktora. Među najznačajnije faktore ubrajaju se rasa pripadnost, laktacija, zatim starost, ali i težina krava, kao i mužja. Takođe, u veoma važne faktore spadaju i ishrana, kao i ambijentalni uslovi i smeštaj. Promena sezone takođe može značajno da utiče na prinos i promenu sastava mleka.

Rasa: Kada je u pitanju proizvodnja mleka, rasa je najbitniji faktor. Proizvodnja, odnosno količina, te sastav, tj. suva materija i mlečna mast, mleka zavise od rase goveda koja se uzgaja. Holštajn frizijska rasa, poznata je kao najveći proizvođač mleka i daje preko 10 000 kg sa 3,5% mlečne masti. Simentalska rasa je nastala Švajcarskoj i najzastupljenija je u Srbiji. To je rasa kombinovanih svojstava. Drugim rečima, koristi se za proizvodnju i mleka i mesa za jednu standardnu laktaciju u trljanju od 305 dana može da proizvede i do 7 000 kg mleka.

Laktacija: Laktacija kod krava traje 10 meseci, odnosno 305 dana, a posle toga nastupa vreme zasušenja do novog partusa. Tokom laktacije menja se sastav mleka, a količina mleka kod krava dostiže svoj maksimum između 35-60 dana, a nakon tog perioda opada po stopi od 2,5% na nedeljnom nivou.

Starost i težina krava: Prinos i sastav mleka zavisi i od starosti i težine krava. Na primer, količina mleka se povećava do pete godine života (treće laktacije). Poseban uticaj na količinu mleka ima i priprema junica za narednu laktaciju, te i pravilna ishrana. Teže krave iste rase, daju više mleka.

Ishrana : Ishrana je najvažniji činilac koji koji utiče na količinu i sastav mleka. Ishrana ima najveći uticaj u srednjem delu laktacije. Kada je ishrana mlečnih krava u pitanju, bitan je odnos koncentrovanog i kabastog dela obroka. Povećanjem udela koncentrovane hrane u ukupnom obroku povećava se ukupna proizvodnja mleka, a smanjuje udeo mlečne masti. Suprotno se dešava povećanjem kabastog dela. Zamena sena silažom dovodi do povećanja proizvodnje mleka. Kada u obroku ima više celuloze stvara se više sirćetne kiseline, a to je preduslov za stvaranje mlečne masti.

Ambijentalni uslovi i smeštaj: Od svih uslova spoljne sredine, na prinos i sastav mleka najviše utiče temperatura. Gornja granica koju u našim uslovima krave mogu podneti je 27,5 C. Povećanjem temperature iznad ove granice opada konzumiranje hrane i proizvodnja mleka. Temperatura niža od -4 C, utiče na smanjenje količine mleka. Relativna vlažnost vazduha ponekad više utiče od temperature. Za smeštajni prostor bitno je sledeće: tip ležišta (širina i dužina), vrsta podova, uslovi za mužju i za održavanje higijene. Za mlečnost krava bitna je svetlost, a preporučuje se da odnos površina prozor/pod bude 1/15.

Mužja: Kada je reč o mužji mogu se razlikovati tri aspekta:

- na početku mužje mleko ima najmanje mlečne masti, najviše mlečne masti ima u poslednjim mlazovima mleka;
- iz zadnjih četvrti, krave daju više mleka nego iz prednjih;
- broj mužja u toku dana utiče na količinu i sastav mleka. Pri dvokratnoj mužji prinos mleka je veći ujutru nego uveče. Trokratnom mužjom ostvaruje se veća proizvodnja mleka za 20%.

Uticaj sezone: Sa promenom sezone menja se način ishrane, način držanja, stadijum laktacije i dr. Suva materija se smanjuje u proleće, a najveća je zimi. Mast se smanjuje leti, kao i proteini. Laktoza i mineralne materije su stabilne tokom cele godine. Najveća mlečnost se postiže ako je teljenje u zimskom periodu, u periodu decembar-januar.

DIPL.ING. STOČARSTVA SAFET VESNIĆ

SLAME U ISHRANI DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Slame predstavljaju sporedne proizvode ratarske proizvodnje, male hranljive vrednosti, pre svega zbog visokog udela celuloze malog udela proteina i male svarljivosti. Slame se najviše koriste za prostirku, kao gorivo, dok se u ishrani ovaca, konja i goveda koriste ređe. Obično se koriste u nedostatku druge kabaste hrane. Slame nekih biljaka imaju dosta dobru hranljivu vrednost, koja se određenim postupcima može dodatno povećati.

Slame sadrže 3%– 8% sirovih proteina, niske biološke vrednosti i svarljivosti. Količina sirove celuloze u slamama je 28 %– 40% , pa čak i do 50%. Slama ne sadrži vitamine, dok su količine kalcijuma i fosfora male 2,7g – 3,5g/kg kalcijuma i 1,2g/kg fosfora. Hranljiva vrednost slama zavisi od vrste useva od koje je nastala slama. Od strnih žita najveću vrednost imaju slame ječma i ova, dok su slame pšenice i raža slabo svarljive. Po hranljivoj vrednosti od slama leptirnjača na prvom mestu je slama sočiva, a zatim slame lucerke, deteline, esparzete, graška i grahorice. Za razliku od slama žita, slame pasulja, boba i soje sadrže više hranljivih sastojaka, ali su vrlo tvrde i grube, te ih životinje teško koriste. Slame ranije poźnjevenih žita su kval-

itetnije od slame prezrelih žita.

Hranljivost slame se povećava đubrenjem žitarica, kao i prisustvom trava, pa čak i nekih korova. Najbolja slama je ječmena slama, jer je mekana i lako svarljiva. Da bi se izbegao zatvor koji se izaziva u manjoj meri, treba je mešati sa nekim sočnim hranivom. Ovsena slama je nešto tvrđa, ali ne izaziva zatvor. Krave koje dobijaju ovsenu slamu daju nešto tvrdi maslac.

Pšenična i ražana slama su vrlo tvrde i male hranljive vrednosti, pa se kao takve uglavnom koriste za prostirku. Slama pasulja i pasuljevine se retko koristi za ishranu goveda, po negde se koristi u ishrani ovaca i koza. U ishrani stoke može se koristiti i kukurozovina-šaša. Ako je dobro sređena njena vrednost je slična vrednosti

lošijeg livadskog sena. Ali je najbolji način iskorišćenosti kukurozovine njeno siliranje.

Slama se životinjama daje kao posebno hranivo, ali pomešana sa korenasto-krtolastim i vodenastim hranivima. Krupne životinje dnevno mogu da konzumiraju 5-10 kg slame. Dugotrajna ishrana slamom može dovesti do zatvora i indigestije. Dužim stajanjem, slama gubi hranljivu vrednost, povlači vlagu i podložna je plesnivosti. Upotreba slama lošeg kvaliteta može biti izuzetno opasna po zdravlje životinja i ne sme se koristiti u ishrani životinja.

DIPL. ING. RATARTSTVA SMAIL EJUOVIĆ

POPLAVE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Pre nekoliko dana naš kraj kao i neke delove naše zemlje zahvatile su poplave, koje na neki način postaju uobičajene; zbog promene klimatskih uslova kako u svetu tako i u regionu. Velika količina atmosferskih padavina u vidu kiše i snega dovele su do poplava koje su kod nas, iako ne kao one majske od pre dve godine, imale dosta veliku štetu i to kako na urbanim objektima tako i na poljoprivrednom zemljištu, bilo da se radi o plodnim oranicama ili višegodišnjim zasadima.

Oštećenja od poplava mogu biti višestruka;

*Fizičko oštećenje-kidanje, valjanje, poleganje kultura kao i taloženje mulja

*Kontaminacija patogenim mikroorganizmima i teškim metalima

*Nanošenje raznog otpada uključujući i leševе uginulih životinja

*Degradacija površinskog sloja, narušen vodno-vazdušni režim

*Odnosenje plodnog površinskog sloja

*i veliki stres za biljke, usled velike količine

vode, pa su više izložene bolestima

Nakon povlačenja vode, tek onda se mogu sagledati prave razmere i posledice poplava, ali u

svakom slučaju sanacija podrazumeva dugotrajnu i temeljnu rekultivaciju zaraženog zemljišta. Mi po pravilu bez detaljnih analiza ne znamo tačno kad i koju kulturu možemo zasejati. Takođe je veliki problem, ako je nanetom vodom došlo do kontaminacije drugim zagađivačima, što je vrlo moguće, pa će samim tim i dekontaminacija tog zemljišta trajati mnogo duže i podrazumevati kompleksne mere zaštite. Te površine se posle povlačenja vode, ako je moguće, moraju dezinfikovati. Sanacija takvih terena, ono što mi možemo i moramo odraditi svodi se na nekoliko obaveznih postupaka:

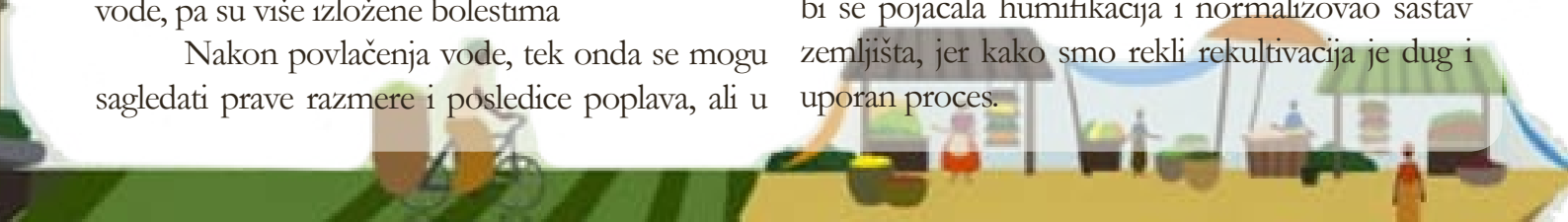
*sa manjih povrtnarskih parcela i platenika, kojih kod nas ima poprilično, prvo treba ukloniti sav mulj i otpad, smestiti ga dalje od naše parcele, pa onda krenuti na rekultivaciju

*na većim parcelama, zaostali mulj možemo pomešati sa raznim organskim ostacima i materijalima kao što su; slama, piljevina, stajnjak, poplavljeni kabasta stočna hrana (seno, slama, lucerka, kukuruzovina) i to u količini od 6-10 t/ha. Ovo treba rasporediti po njivi i nakon 2-3 nedelje zorati u zemlju na dubinu 10-20cm. Naravno ove organske ostatke prethodno moramo dezinfikovati sa sledećim rastvorom; 1 litar dezinfekcionog sredstva pomešanog sa 9 litara vode i dobijenih 10 litara

rastvora nam je dovoljno za 1 tonu (ili 1 m³) organske materije.

Nakon ovako obavljene rekultivacije-dezinfekcije, tek onda možemo razmišljati o korišćenju ovih poplavljenih površina. Jako je važno da se na jesen obavi tretman biljnih žetvenih ostataka kako

bi se pojačala humifikacija i normalizovao sastav zemljišta, jer kako smo rekli rekultivacija je dug i uporan proces.

DIPL.ING. STOČARSTVA BILAL TAJIĆ

DOBROBIT GOVEDA

Dobrobit goveda predstavlja stepen njihove prilagođenosti na uslove koji im omogućavaju kvalitetan život u pogledu ishrane i napajanja, smeštajnog prostora, fizičke, psihičke i termičke udobnosti, sigurnosti, ispunjavanja osnovnih oblika ponašanja, socijalnih kontakata sa životinjama iste vrste, odsustva neprijatnih emocionalnih i telesnih iskustava kao što su bol, patnja, strah, stres, dosada, bolesti, povrede i slično.

Dobrobit goveda je veoma značajan aspekt za očuvanje zdravstvenog stanja i održavanja ekonomski isplative proizvodnje mleka i mesa. Bez obzira na sistem gajenja, odgajivači treba da posvećuju veliku pažnju obezbeđenju dobrobiti životinja. Sistem gajenja i gustinu populacije trebalo bi prilagoditi fiziološkim potrebama goveda, što zavisi od znanja, veština i drugih sposobnosti proizvođača. U suštini, ukoliko se više ograniči kretanje i ako je sistem ishrane ili gajenja složeniji, goveda postaju manje sposobna da ispolje svoje instiktivno ponašanje koje bi sprečilo ili umanjilo delovanje nepovoljnih uslova. Takođe, u kompleksnijim sistemima gajenja postoji veća šansa da goveda budu podvrgnuta distresu i patnji, naročito u slučaju kvara mehaničkih i električnih instalacija. Sistemi koji se odlikuje visokim stepenom kontrole zahtevaju osposobljeno osoblje, naročito po pitanju upotrebe same opreme. Što je veće

stado goveda potrebno je više znanja i veština odgajivača, kao i svesnosti da bi se obezbedila odgovarajuća dobrobit. Ne treba povećavati stado ako ne postoji sigurnost da će odgajivač biti sposoban da obezbedi dobrobit svakog pojedinačnog grla. Da bi zaštitili dobrobit goveda, odgajivači treba da budu upoznati sa normalnim i poremećenim ponašanjem ovih životinja. Treba pratiti znake pojave distresa, patnje ili bolesti, jer bolesne životinje neće biti u dovoljnoj meri produktivne. Važno je da proizvođač ima dovoljno vremena za negu grla i kontrolu ispravnosti opreme. Najznačajniji opšti znaci bolesti, koje je potrebno da uoči savaki odgajivač, uključuje nemir, gubitak apetita, nagli pad proizvodnje mleka, prestanak preživljavanja, iscedak iz nosa i očiju, učestali kašalj, otok zglobova, šepavost i proliv. Posebnu pažnju trebalo bi obratiti na talad u vezi pojave znakova pro-

liva i poremećaja funkcije organa za disanje, koji se mogu proširiti brzo. Dobar proizvođač može da prepozna probleme dobrobiti u ranoj fazi, da brzo otkrije uzroke i odmah pristupi rešavanju problema. Ako uzrok nije očigledan ili ako preduzeta aktivnost odgajivača nije efikasna, treba potražiti savet veterinara, inženjera stočarstva ili drugog stručnjaka. Najčešći uzroci narušavanja dobrobiti u intenzivnim uslovima gajenja goveda potiču od mastitisa (zapaljenje vimena) i laminitisa (šepavosti).

DIPL.ING. SVETLANA ŠUČEVIĆ

STARTNO PROLEĆNO PRSKANJE VOĆA

Prvo- startno prolećno prskanje voća, obavlja se najčešće krajem februara do početka marta, i to nekim od preparata koji predstavljaju gotovu kombinaciju bakra i mineralnih ulja. Bakarna komponenta deluje kao fungicid, nespecifičnog delovanja, zbog čega je efikasan u borbi protiv širokog spectra patogenih gljiva. Uljna komponenta predstavlja insekticid, namenjen suzbijanju prezimljujućih jaja insekata. Tretman je potrebno izvesti po mirnom vremenu, bez padavina i vetra, kada je temperatura vazduha iznad 5°C. Tom prilikom važno je celokupnu biljku „okupati“, tj. temeljno isprskati sredstvom sa svih strana, počevši od najviše grančice, preko debljih i tanjih grana, rodni grančica, spuštajući se niže sve do vrata korena i pri tom dobro istretirati samo deblo. Mlaz tecnosti treba da bude pod određenim, stalnim pritiskom, kako bi sredstvo dospelo u pazuhe pupuljaka i sve pukotine i neravnine kore. Posebno treba naglasiti značaj ovog tretiranja kod starijih i zapuštenih voćnjaka.

Pre tretiranja zasada, potrebno je izvršiti sledeće pripremne radove u voćnjaku koji olakšavaju proces prskanja i povećavaju njegov efekat:

- orezivanje i proredivanje krune voćki, gde treba ukloniti i uništiti polomljene i suve grane, mumificirane plodove, kao i stabla,
- u zapuštenim i starim voćnjacima,

potrebno je sastrugati stare i ispucale kore, ocistiti stabla od lišaja i mahovina, koji predstavljaju veliku prepreku za uspešno delovanje sredstava na insekte koji prezimljavaju na stablu, narocito štitaste vaši..... Prvi prolećni tretmani tj. tretmani pred kretanje vegetacije doprinose zaštiti od sledećih bolesti: Kovrdžavosti lista breskve, Rogača šljive, Čađave krastavosti, Rešetavosti lista koštičavog voca, Bakteriozne plamenjace, truleži i monilioza.. Prskanje pred kretanje vegetacije doprinosi i zaštiti sledećih vrsta štetocina: Biljne vaši, Štitaste vaši, Kruškine buve, Cvetojed jabuke, Moljac jabuke, Moljac šljive, Smotavac pokožice ploda, Smotavac ruže, Crveni smotavac pupoljaka, Smotavac pupoljaka šljive, Kukavicje suze, Mali mrazovac, regulaciji populacije grinja..

Pred kretanje vegetacije preporučljivo je prskanje mineralnim uljima (Belo ulje 3-4%) uz dodatak preparata na bazi Bakra (Bordovska corba, Plavi kamen, Kuproxat i sl). Kod nas

se mogu nabaviti Crveno ulje, koje se koristi u koncentraciji 3%, Dast oil u koncentraciji 0.3% ... Pri korišćenju ovih preparata neophodno je pridržavati se uputstva koje preporučuje proizvođač, a narocito o koncentraciji primene. Treba preduzeti sve neophodne mere predostrodnosti pri tretiranju i posle tretiranja, vodeći racuna o zdravlju ljudi i domaćih životinja.

PREGLED CENA SA ZELENE, KVANTAŠKE I STOČNE PIJACE NA DAN 08.03.2016. GODINE

POVRĆE			VOĆE			PIJAČNA CENA STOKE	
PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	KVANTAŠ DIN/KG	ZELENA DIN/KG	PROIZVOD	ŽIVA VAGA DIN/KG
SPANAC	50	60	BANANA	110	130	TELAD ŽENSKA	370
ŠARGAREPA	50	70	LEŠNIK	1500	2000	TELAD MUŠKA	470
PARADAJZ	150	180	KRUŠKA	120	150	JUNAD DO 300 KG	270
PAZILUK	80	120	LIMUN	130	150	JUNAD PREKO 480 KG	250
KUPUS	130	150	JABUKA	70	90	KRAVE ZA KLANJE	160
KROMPIR	30	50	MANDARINA	100	120	JAGNJAD	330
CVEKLA	40	60	POMORANDŽA	70	90	DVISKE	260
CRNI LUK	40	60	ORAH MREZGA	500	700	OVCE	160
ZELENA SALATA	25	30	GREJPFRUT	60	90	OVNOVI	185
PAPRIKA	220	250	KIVI	90	110	PRASAD DO 25 KG	180

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

IZDAJE: POLJOPRIVREDNA SAVETODAVNA I STRUČNA SLUŽBA NOVI PAZAR D.O.O.

36300 NOVI PAZAR, UL. 7. JULI BB,

TEL: +381 20 337 800, 337 801, 337 802 FAX: +381 20 337 803

E-MAIL: pss.novipazar@gmail.com

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: MR DIPL.ING. NIHAD R. HASANOVIĆ,

TEHNIČKI UREDNIK: ALBIN ŠABOTIĆ,

TEKSTOVE PRIREDILI:

BILAL TAJIĆ DIPL.ING.

ZUMRETA TRTOVAC DIPL.ING.

SVETLANA ŠUĆEVIĆ DIPL.ING.

SMAIL EJUPOVIĆ DIPL.ING.

SAFET VESNIĆ DIPL.ING.

SILVIJA HODŽIĆ DIPL.ING.

TIRAŽ: 200 PRIMERAKA

– SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO

– SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO

– SAVETODAVAC ZA ZAŠTITU BILJA

– SAVETODAVAC ZA RATARSTVO

– SAVETODAVAC ZA STOČARSTVO

– SAVETODAVAC ZA VOČARSTVO

SVI POLJOPRIVREDNI
PROIZVOĐAČI KOJI IMAJU
VIŠAK PROIZVODA ZA TRŽIŠTE
MOGU KONTAKTIRATI
SVOG POLJOPRIVREDNOG
SAVETODAVCA I OBJAVITI
BESPLATNU PONUDU SVOJIH
PROIZVODA NA SAJTU

AGROPONUDA

BERZA POLJOPRIVREDNIH
PROIZVODA

WWW.AGROPONUDA.COM